

1. ชื่อสมุนไพร ว่านชักมดลูก (WAN CHAK MOTLUK)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Curcuma comosa* Roxb. ชื่อวงศ์ Zingiberaceae
3. ชื่ออื่น -
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุกเนื้ออ่อน ลงหัวจำพวกว่าน สูงประมาณ 1 เมตร ลักษณะหัวกลมรีตามแนวตั้ง แขนงสั้น ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร เนื้อภายในหัวมีสีขาวนวล วงในมีสีชมพูเรื่อ ๆ ทั้งไว้สีชมพูจะเข้มขึ้น

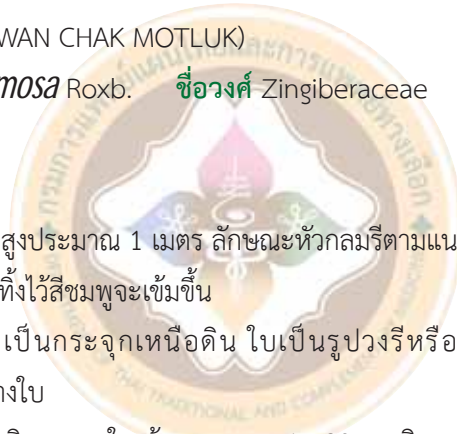
ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ออกเป็นกระจุกเหนือดิน ใบเป็นรูปร่างรีหรือวงรีแกมหอกกว้าง 15-20 เซนติเมตร ยาว 40-90 เซนติเมตร มีแถบสีแดงบริเวณกลางใบ

ดอก ช่อดอกแบบช่อเชิงลด ออกที่บริเวณกาบใบ ก้านดอกยาว 15-20 เซนติเมตร กลีบดอกสีแดงอ่อน ใบประดับสีม่วง
5. ส่วนที่ใช้ทำยา หัว
6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา หัว รักษาอาการประจำเดือนมาไม่ปกติ ปวดท้องระหว่างมีประจำเดือน ตกขาว ขับน้ำคาวปลาแก้ธาตุพิการ อาหารไม่ย่อย
7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ข้อมูลการศึกษาวิจัยทางฟิสิกส์พบว่า ว่านชักมดลูกมีฤทธิ์ป้องกันภาวะกระดูกพรุน ลดไขมันในเลือด ปกป้องเซลล์เม็ดสีเรตินาที่ตา ป้องกันความจำเสื่อม ลดการอักเสบในระบบประสาทและสมอง ฤทธิ์ยับยั้งการสร้างเมลานิน เพิ่มอัตราการไหลของน้ำดี ปกป้องตับจากสารพิษ และลดการอักเสบ
8. สารสำคัญ

ในเหง้าพบสารกลุ่ม diarylheptanoids หลายชนิด, สารกลุ่ม acetophenone เช่น 4,6-dihydroxy-2-O-(β-D-glucopyranosyl) acetophenone และสารกลุ่มโมโนเทอร์ปีนที่พบ ได้แก่ comosoxides A และ comosoxides B
9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

กระจายพันธุ์ในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ระดับน้ำทะเลจนถึงความสูง 1,500 เมตร จากระดับน้ำทะเล

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กระทรวงสาธารณสุข

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ดอนน้ำไม่ท่วมไร้ สวนป่า ป่าชายเขา
- ภาค ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- จังหวัด สระแก้ว ปราจีนบุรี กาญจนบุรี เลย พิษณุโลก

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่ทำเป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

โดยการใช้หัว หรือเหง้า เหมือนการขยายพันธุ์ขมิ้น ว่านชักมดลูกเมื่อขุดมาแล้ว จะตัดหัวใหญ่แปรรูป จำหน่ายต่อไป ในรอนของหัวเล็ก จะนำไปขยายพันธุ์ต่อไป โดยเก็บหัวเล็ก ๆ ใส่ภาชนะโปร่ง ไว้ในที่ร่ม เพื่อปลูกตามฤดูกาล โดยเมื่อถึงฤดูฝน ว่านชักมดลูกก็เริ่มแตกตาเล็ก ๆ ออกมา พร้อมทั้งจะนำไปปลูกต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก นิยมปลูกในฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน โดยการไถตะ 1 ครั้ง ไถแปร 1 ครั้ง แล้วไถพรวนกำจัดวัชพืชแล้วยกแปลงกว้างประมาณ 1 – 1.5 เมตร เว้นทางเดิน หรือร่องระบายน้ำ 50 เซนติเมตร ความยาวของแปลง แล้วแต่ละพื้นที่ หัวว่านปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักลงบนแปลงคลุกเคล้าให้เข้ากัน

- วิธีการปลูก เมื่อเตรียมแปลงเรียบร้อยแล้ว นำหัวของว่านชักมดลูกไปฝังบนแปลงที่เตรียมไว้ โดยระยะห่าง 30 เซนติเมตร ระหว่างแถวห่าง 30 เซนติเมตร เช่นกัน กลบดินเล็กน้อยแล้วคลุมด้วยฟาง หรือหญ้าแห้งรดน้ำให้ชุ่มอยู่เสมอประมาณ 10 – 15 วัน ว่านชักมดลูกจะเริ่มแก่ และเจริญเป็นต้นอ่อนขึ้น

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย ว่านชักมดลูกเมื่อตอนเตรียมดินใส่ปุ๋ยไป 1 ครั้ง แล้วเราจะใส่อีกทีตอนหลังจากปลูก 3 เดือน ใส่ปุ๋ยคอก กับปุ๋ยหมัก หรือสารชีวภาพ โดยไม่ใช่เคมีเลย เพราะพืชจำพวกหัว – เหง้า มีการสะสมสารในหัว – เหง้าได้

- การให้น้ำ ว่านชักมดลูกเป็นพืชชอบน้ำปานกลาง เมื่อปลูกในฤดูฝนควรปล่อยตามธรรมชาติได้ เว้นฝนทิ้งช่วงก็รดตามความเหมาะสม

- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการใส่ปุ๋ยและพรวนดิน จะต้องทำทุก ๆ 3 เดือน

- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ว่านชักมดลูกไม่ค่อยจะมีโรคและแมลง จึงไม่ควรใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว ว่านชักมดลูกนิยมเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนธันวาคม – เมษายน

- วิธีการเก็บเกี่ยว เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวลำต้นของว่านชักมดลูกจะยุบลง จะขุดตรงโคนต้น โดยการใช้เสียมงัดเบา ๆ ว่านก็จะขึ้นมาเป็นกอแล้วค่อย ๆ แคะดินออก ระวังอย่าให้เป็นแผลจะเกิดเชื้อราได้

- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้ว่านชักมดลูกมาแล้ว นำมาคัดแยกหัวเล็กออกเก็บไว้ขยายพันธุ์ แล้วนำหัวใหญ่มาล้างน้ำ เพื่อแปรรูปและส่งจำหน่ายในรูปสด หรือทำเป็นว่านชักมดลูกแห้ง โดยการหั่นตามขวางของหัวว่าน และหั่นบาง ๆ แล้วนำไปตากแดดที่ประมาณ 4 – 5 วัน จนแห้งแล้วนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท

- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ว่านชักมดลูกแห้งมาแล้ว ใส่กระสอบโปร่ง ๆ หรือถุงปุ๋ยก็ได้ นำส่งจำหน่ายต่อไป หรือเก็บไว้ในห้องอุณหภูมิปกติที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี (ว่านชักมดลูกแห้ง ไม่ควรเก็บเกิน 2 ปี จะมีแมลงปีกแข็งกัดกินได้)

16. การจำหน่าย

- หัวว่านชักมดลูกสด ราคา กิโลกรัมละ 50-100 บาท
- หัวว่านชักมดลูกแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 60-200 บาท